

TERVEZETT ÉS KITERMELT FATÉRFOGAT-ADATOK VIZSGÁLATA A VESZPRÉMI ERDŐTERVEZÉSI IRODA TERÜLETÉN

MÉSZÁROS GYULA

Szakmai körökben egy évszázad óta fel-fellángol a vita, hogy az erdőtervekben kimutatott fatérfogat jó-e? Ez igen helyes aggodása a szakmának, mert a tisztességes erdészek féltik az erdőt a túltermeléstől és meg akarják védeni utódaik számára is.

Mielőtt a fatérfogat meghatározásának történetében és módjában elmerülünk, fontos annak tisztázása, hogy az erdőtervekben szereplő fatérfogatoktól mit várunk el.

Az erdőtervi fatérfogati adatoktól csak az „összesen” adatok, nem pedig az egyes részletekben levő fatérfogat helyességét várhatjuk el. Bár törekedni kell arra, hogy a részletek fatérfogat-meghatározása is pontos legyen, ezt azonban csak a *vágástervek* adatától várhatjuk el. A túlzott pontosságra való törekvésünk az erdőrészletek esetében az erdőtervek készítésénél, nem áll arányban a rendelkezésre álló munkaerővel, pénzzel.

Meggyőződésem, hogy az erdőtervekben szereplő fatérfogat az elvárható pontossági határon belül van. Ezt bizonyítják a veszprémi erdőfelügyelőség által kimutatott fakitermelési adatok is, amelyek a veszprémi erdőtervezési iroda területén az elmúlt öt évben végvágott erdőrészletekre vonatkoznak (lásd: az 1. táblázatot). Látható, hogy 3864 ha-on végvágott területen ténylegesen kitermelt fatérfogat összességében 100,1⁰/₀-a az erdőtervekben előírt fatérfogatnak. A szektoronkénti vizsgálatnál különbségeket találunk, amely a jövőben további elemzéseket kíván.

Az erdőtervekben tervezett és a talált fatérfogat ilyen nagy fokú egyezősége — egy fél erdőtervi időszak alatt — már azt is bizonyítja, hogy az erdőtervi fatérfogat a valóságtól nem tér el számottevően, és az jónak mondható az iroda területén. Nincs aggodalomra ok, hogy a két adat lényegesen el-

1. A Veszprémi ETI területén a kitermelt és tervezett fatömeg összehasonlítása a végvágott erdőrészletekben (1981—1985)

Gazdálkodó	Erdőrészletek száma (db)	Terület (ha)	Erdőtervi előírás m ³	Fakitermelési terv	Kitermelt fatömeg	Kitermelés	
						az erdőtervi %-ában	a vágástervi
Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	331	1 546	537 650	528 052	560 321	104	106
MN Veszprémi Erdőgazdaság	141	879	335 574	310 227	315 086	94	102
Termelőszövetkezetek, állami gazdaságok	457	1 439	273 034	264 181	272 351	100	103
ÖSSZESEN:	929	3 864	1 146 258	1 102 460	1 147 758	100,1	104

térne egymástól, mint ahogy azt többen mekérdőjelezik esetleg kisebb területre és rövidebb időszakra vizsgálva.

Az előzőekhez hasonló eredményre jutottunk egyes gazdasági egységek fatérfogatának vizsgálatánál is. Dr. Kondor János említi a „Nyárfatermesztési vitához” című cikkben (AZ ERDŐ, 1983. évi 3. szám), hogy „a Devecseri ÁG 1981—1990-ig érvényes üzemtervében sajnos a tényt számok alapján már mondhatom, hogy az erdőrészletekre előírt fatömeg nem jött, az üzemterv végszá-mára meg azt, hogy nem jön be, az eltérés 20—25%-os” — az akkor talált fatömeg és az üzemtervi előírás különbsége. „Ez nem csak erre az üzemtervre érvényes...”

Ez a megállapítás eléggé elmarasztaló bírálat volt a munkánkra, és alig vártuk, hogy elteljen az erdőterv első öt éve, hogy az erdőtervek készítésénél használt modelltablákat is vizsgálva, megállapíthassuk, hogy az előírt és az öt év múlva talált fatérfogatok között milyen eltérés van, esetleg rosszul dolgoztunk-e?

1986-ban a Devecseri ÁG még ki nem termelt, de véghasználatra előírt fatérfogatát zömmel törzsenként felvettük, és a következő eredményt kaptuk:

a területen még ki nem termelt erdő területe	614,6 ha		
fakészlet 1981-ben, az erdőtervezés évében	30 010 m ³		
véghasználati előírás az erdőtervben, 1981-ben	51 896 m ³	84	m ³ /ha
jelenlegi fakészlet az újrafelvétel alapján	53 783 m ³		
növedék		6,4	m ³ /ha
várható fakészlet a hátralevő erdőtervi időszak közepére számítva	63 602 m ³		

Az erdőtervi időszak közepén, 1986. január 1-én az erdőtervben szereplő 51 896 m³-rel szemben, a meglévő fakészlet 53 783 m³, az eredeti erdőtervi véghasználati előírás 103,6%-a. Tehát a *fakészlet-meghatározás jónak mondható.*

Nézzük meg, hogy az egész erdőtervezési időszakra az erdőtervi fatömeg helyes-e? Az eddig kitermelt fakészlet az erdőtervi nyilvántartásból:

Év	Terület (ha)	Fakészlet (m ³)	m ³ /ha
1981.	163,5	8 031	49
1982.	99,6	6 066	61
1983.	118,0	6 990	59
1984.	86,8	7 020	81
1985.	50,1	4 582	91
ÖSSZESEN (átlag):	518,0	32 689	63

A területen még kitermelhető 63 602 m³ — a hátralevő öt év közepére növedékesítve átlagosan 103 m³/ha — és az eddig kitermelt 32 689 m³ összes véghasználati fakészlettel összeadva 96 291 m³-t kapunk. Ezt összehasonlítva a 10 éves erdőtervi előírással, 93 184 m³-rel — az egész erdőterv érvényességére vetítve — az erdőtervben szereplő fatömeg, s a revíziónál talált fatömeg annak 103,3%-a, amely hasonló, mint az előzőekben ismertetett, még meglévő fatérfogat aránya. Az éves kitermelési adatokból jól látható, hogy a hektáronkénti fakészlet évről évre nőtt, ahogy egyre több év növedéke rakódik rá.

1986. január 1-én, az erdőtervezési időszak közepén a tervezett 82 m³/ha fatérffogattal szemben van 84 m³/ha, ami szintén az erdőtervi fatérffogat helyességét bizonyítja, majd ez a hektáronkénti fatömeg tovább nő és a következő öt év közepén 103 m³/ha lesz.

A vizsgált területen az erdőtervezéskor becsült átlagos növedék 7,1 m³/ha volt, amivel szemben az öt évi tény 7,7 m³/ha. A hátralevő öt évben a növedék várhatóan 6,4 m³/ha-ra csökken. A növedéket dr. Halupa L.—dr. Kiss R. (1980) nyomán kidolgozott grafikus modellekből vettük az erdőtervezéskor és 1986-ban is. Tehát ezek szerint a modelltábla növedékadatai is helyesnek bizonyultak.

Az erdőtervek fatérffogati adatai az erdőtervek érvényességi idejének közepére vannak számítva, illetve megadva, ezért az természetes, hogy az erdőterv első felében kevesebb fatömeget találunk, mint a második felében. Továbbá a növedék alakulása sem egyenlő az erdőtervi 10 év alatt, ez is befolyásolja az egy évben kitermelt fatérffogatot, főleg nyár esetében, de az erdőterv érvényessége alatt kiegyenlítődik, mint azt a Devecseri ÁG példája is mutatja.

Most nem térhetünk ki az egyes erdőrészekben található fatérffogat eltérésének vizsgálatára, amelyet számtalan tényező befolyásol. A legfontosabb a számbavétel problémaköre, így pl. a sarangolt tűzifa fafajonkénti bontása, bár ennek a vizsgálata a jövőben is fontos feladat lenne. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy az erdőtervek fatérffogatának adatai megfelelően kielégítik az elvárt pontosságot.

HOZZÁSZÓLÁS MÉSZÁROS GYULA CIKKÉHEZ

A szerző aktuális, állandóan visszatérő problémával foglalkozik. Meggyőző az érvelése, különösen a Devecseri Állami Gazdaság nyárfatermesztési vitához kapcsolódó témában. Helyes lenne azonban megismerni nemcsak a végvágott, hanem a többi, véghasználati módokkal érintett területek fatérffogat adatait, melyek esetleg alá-támasztják, netán gyengítik a veszprémi üzemtervezési iroda működési területére tett megállapításokat.

A szerző — véleményem szerint helyesen — további vizsgálat szükségességét hangsúlyozza a szektorális különbségek okainak feltárására. Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy éppen a két érintett erdőgazdaság (BEFAG és MN Veszprémi Erdőgazdaság) ellentétes előjelű és nem elhanyagolható eltérése eredményezi a tényleges fakitermelés és az erdőtervi előírás megközelítő egyezőségét.

A cikk fontos megállapítása az, hogy az egyes erdőrészekre vonatkozó fatérffogat helyességét az erdőtervektől nem, csupán a vágás- (fakitermelési) tervektől lehet elvárni. Amennyiben ezt tényként kell elfogadnunk, fel kell hívnunk a figyelmet — egyebek között — arra, hogy az erdőfelügyelet mind az éves tervezés, mind pedig az értékelés (leszámolás) esetében fontos kiinduló és viszonyító adatnak tekintti az erdőtervek erdőrészenkénti fatérffogatadatát. Ugyanakkor érdekes megvizsgálni az adatokat abból a szempontból is, hogy a fakitermelési tervekhez viszonyított teljesítés szektoronként és összesen nagyobb eltérést mutat mint az erdőtervek adataihoz viszonyítva. Ez tehát azt is jelenti, hogy a vizsgált esetekben még nem kellően valósul meg a szerző által leírt azon követelmény, hogy az erdőrészenkénti adatok pontossága a fakitermelési tervektől várható el (ti. ennek az összesen adatokból is ki kellene tűnnie).

Hasznos lenne a polémia folytatása, más erdőtervezők, de erdőfelügyelők és természetesen gyakorlati szakemberek e témához kapcsolódó véleményét is lapunk hasábjain megismerni.

Solymosi József